

Driekeizerpijp van Trumm Bergmans

Jos Engelen

Doetelpijp met knoop: met op de voorzijde en zijkanten de resp. afbeeldingen van de Duitse Keizers Wilhelm I, Wilhelm II, en Friedrich III. Gezien de dominante plaats van Wilhelm I, die stierf in het jaar 1888, de opvolging van Wilhelm I door Friedrich III en de troonsopvolging van Wilhelm II in 1888, dateer ik deze pijp tussen 1880 en 1888.

1a. 4659-1 W (J. Engelen, Weert); 1b. Weert, oppervlaktevondst oude fabrieksterrein: Op Laar; 2a. Doetel met knoop; 2b. Drie portretten links, rechts en midden met opschrift WILHELM I, WILHELM II en FRIEDRICH III; 2c. -/-; 2d. -; 2e. Ongeglasd; 2f. Gebotterd; 2g. Ongeradeerd; 2h.; 3a.-; 3b.-; 3c.-; 4. circa 1880-1888; 5. Weert; 6. Trumm-Bergmans; 7. J. Engelen: Pijpenfabriek Trumm-Bergmans. 2006.

Wilhelm I

Wilhelm Frederik Lodewijk (22 maart 1797 – 9 maart 1888), ten tijde van het Duitse Keizerrijk ook *Wilhelm de Grote* genoemd, was van 1861 tot 1888 koning van Pruisen en van 1871 tot 1888 tevens keizer van het Duitse Rijk. Wilhelm was de tweede zoon van Frederik Willem III van Pruisen en Louise van Mecklenburg-Strelitz, dochter van groothertog Karel II. Na de troonsbestijging van zijn kinderloze broer Frederik Willem IV werd hij troonopvolger. Hij was conservatief gezind. In het revolutiejaar 1848 was hij dan ook voorstander van een gewelddadig neerslaan van de Maartrevolutie in Berlijn. Toen dit bekend werd moest hij voor zijn eigen veiligheid enige tijd in Engeland

doorbrengen. Een jaar later was hij weer terug in Duitsland om in Baden en de Palts leiding te geven aan de troepen, die de opstandige Democraten de kop in drukten. Hij besteeg de troon van Pruisen in 1861, na reeds sinds 1858 regent namens de geesteszieke Frederik Willem IV te zijn geweest. Een jaar later kwam hij in aanvaring met het Huis van Afgevaardigden over het begrotingsrecht met betrekking tot militaire

uitgaven. Dankzij de aanstelling van Otto von Bismarck tot premier slaagde Wilhelm er in om het conflict in zijn voordeel te beëindigen. Hierna hield de koning zich minder met politieke zaken bezig. Hij liet deze zoveel mogelijk over aan zijn eerste minister. Wel probeerde hij zich enkele malen tevergeefs te verzetten tegen de oorlogen die Bismarck voerde. In 1871 werd Wilhelm, nadat hij het Tweede Franse Keizerrijk van Napoleon III in de Frans-Pruisische oorlog (1870-1871) had verslagen, in de Spiegelzaal van het Paleis van Versailles tot *Duits keizer* uitgeroepen. Tijdens de periode dat hij keizer was, werden er verscheidene aanslagen op zijn leven gepleegd. Wilhelm overleed in 1888 in Berlijn op 90-jarige leeftijd. Wilhelm huwde, nadat de onderhandelingen over een huwelijk met zijn geliefde Elisa Radziwi³³, dochter van Antoni Radziwi³³, waren afgebroken, op 11 juni 1829 Augusta van Saksen-Weimar-Eisenach, een dochter van groothertog Karel Frederik. Uit dit huwelijk werden twee kinderen geboren: Frederik Willem Nicolaas Karel (1831-1888), koning en keizer en Louise Marie Elisabeth (1838-1923), gehuwd met Frederik I van Baden

Friedrich III

Frederik Willem Nicolaas Karel (Potsdam 18 oktober 1831 - aldaar 15 juni 1888), uit het Huis Hohenzollern, was van 9 maart tot 15 juni 1888 als Frederik III (Duits: *Friedrich III.*) keizer van het Duitse Rijk en koning van Pruisen. Frederik Willem (zoals hij voor zijn troonsbestijging bekendstond) was de zoon van Wilhelm I en Augusta van Saksen-Weimar-Eisenach, een dochter van groothertog Karel Frederik. Hij trad in 1858 in het huwelijk met prinses Victoria van Saksen-Coburg-Gotha, een dochter van koningin Victoria. Zij had een grote invloed op haar echtgenoot. Met de dood van zijn oom Frederik Willem IV werd Frederik Willems vader in 1861 koning en hijzelf kroonprins. Hij bekleedde hoge commandoposten in de Pruisisch-Oostenrijkse Oorlog (1866) en de Frans-Duitse Oorlog (1870-1871). Frederik gold als de "liberale hoop" van Duitsland, een gezindheid die zijn positie bemoeilijkte. Hij had een slechte relatie met zijn vader, kanselier Otto von Bismarck en zijn oudste zoon, de sterk door Bismarck beïnvloede latere Wilhelm II. In 1887 openbaarde zich bij de kroonprins keelkanker, en toen hij na de dood van zijn vader de troon besteeg (9 maart 1888), was hij reeds terminaal. 99 dagen later stierf hij. Frederik Willem noemde zich zowel in zijn hoedanigheid van koning van Pruisen als in die van Duits keizer *Frederik III*. Aanvankelijk had hij zich in aansluiting op de telling van de keizers van het Heilige Roomse Rijk *Frederik IV* willen noemen (Frederik III regeerde 1452-1493), maar Bismarck ontraadde hem dit. Hierop besloot hij met de naam *Frederik III* aan te knopen bij de nummering van de koningen van Pruisen (Frederik II *de Grote* regeerde 1740-1786). Kinderen: Frederik en Victoria hadden de volgende kinderen: Wilhelm II (1859-1941) : Charlotte (1860-1919) - gehuwd met

Bernhard III van Saksen-Meiningen ; Hendrik (1862-1929) ; Sigismund (1864-1866); Victoria (1866-1929) - gehuwd met prins Adolf van Schaumburg-Lippe ; Waldemar (1868-1879) ; Sophie (1870-1932) - gehuwd met Konstantijn I van Griekenland ; Margaretha (1872-1954) - gehuwd met Frederik Karel van Hessen.

Wilhelm II

Friedrich Wilhelm Albert Victor (Potsdam, 27 januari 1859 - Doorn, 4 juni 1941), uit het Huis Hohenzollern, was van 1888 tot 1918 de laatste koning van Pruisen en de derde en laatste keizer van het Duitse Keizerrijk. Hij werd geboren als oudste zoon van keizer Frederik III en diens gemalin Victoria van Saksen-Coburg-Gotha, dochter van de Britse koningin Victoria. Als zodanig was hij een kleinzoon van keizer Wilhelm I, oomzegger van Edward VII en een neef van George V en tsaar Nicolaas II. Doordat Wilhelm middels een tangbevalling ter wereld kwam als gevolg van een stuitligging en daarbij zenuwen in zijn schouder werden beschadigd, was hij zijn leven lang licht gehandicapt: zijn linkerarm was zo goed als verlamd en bleef in groei achter ten opzichte van zijn rechterarm. Hij werd in zijn jeugd gekweld door een verpletterend minderwaardigheidscomplex. Zijn moeder beschouwde zijn handicap als walgelijk en schandelijk en verkeerde tevens in de overtuiging dat hij ook geestelijk niet helemaal in orde zou zijn. Ze onderwierp de kleine Wilhelm aan een keihard regime van fysieke en intellectuele oefeningen. Ondanks zijn handicap moest hij aan alle activiteiten meedoen en ontving hij, naast onderworpen te worden aan harde massages en alle vormen van 19e-eeuwse kwakzalverij, zelfs elektroshocktherapie. Desondanks ging hij goed vooruit en volgens onder meer George V was hij ondanks zijn handicap een opvallend goed schutter - zij het met een aangepast jachtgeweer. Wilhelm stond ambivalent tegenover het Engelse koningshuis. Hij hield zielsveel van zijn grootmoeder Victoria, maar had een grote hekel aan zijn oom Edward VII. Hij had een mateloze bewondering voor de kracht en macht van het Britse Rijk, maar tevens werd hij verteerd door jaloezie jegens dit wereldrijk. Dit kwam later tot uiting in zijn overspannen vlootpolitiek: Duitsland moest en zou in de toekomst de Britten als zeemacht naar de kroon kunnen steken. Dat dit onvermijdelijk tot politieke spanningen moest leiden ontging hem volkomen. Wilhelm was verlegen, gevoelig en intelligent maar verborg zijn onzekerheid achter een façade van meedogenloosheid, oorlogszuchtigheid en arrogantie.

In 1881 trad hij in het huwelijk met prinses Augusta Victoria van Sleeswijk-Holstein-Sonderburg-Augustenburg (1858-1921). Er gingen ondanks Wilhelms huwelijk echter eveneens roddels over Wilhelms appreciatie van het eigen geslacht. Zijn vriendschap met de biseksuele graaf Philipp zu Eulenberg en zijn (vermeende) neiging jonge knappe officieren persoonlijk billenkoek te geven versterkten deze geruchten. Maar dit kan ook antipropaganda van tegenstanders zijn geweest want directe bewijzen voor deze aantijgingen zijn nooit geleverd.

Wilhelms grote passie waren uniformen. Een andere liefhebberij van Wilhelm was de drijfjacht en dan met name het langzaam doodsteken van reeds aangeschoten wilde zwijnen met een speciaal zwaard, de *Saufeder*. Tevens was hij dol op zeilen, had hij een heel aardige bariton en componeerde hij zelfs een - door de critici matig ontvangen - opera, *Der Sang an Aegidia*.

Wilhelm had de dood van zijn vader al zien aankomen en had diens hele regeringsperiode van 99 dagen besteed aan het voorbereiden van zijn eigen keizerschap. Keizer Wilhelm was een militarist pur sang en trachtte de Duitse macht (vooral ter zee) en koloniale bezittingen uit te breiden. Een werkelijke constitutionele monarchie (zoals in Groot-Brittannië en Nederland) was Duitsland niet: de rijkskanselier was geen verantwoording schuldig aan de Rijksdag doch slechts aan de Keizer zelf en deze had het recht de rijkskanselier naar believen te ontslaan. Nog geen twee jaar na zijn kroning ontsloeg hij Otto von Bismarck en verving hem door graaf Leo von Caprivi. In Wilhelms regeringsperiode zouden er nog zes kanseliers zijn. Geen van dezen was van huis uit politicus; Wilhelm wilde de opkomst van een nieuwe sterke man als Bismarck voorkomen om zo zelf de handen vrij te hebben.

Hij bemoeide zichzelf intensief met de staatszaken maar dit deed het land geen goed: zijn beleid was volstrekt inconsequent en er leek geen persoonlijke filosofie achter te zitten. De keizer schold en tierde over zaken die hem niet bevielen en gedroeg zich in internationale kwesties uitermate tactloos - hij vergeleek het Duitse expeditieleger dat in 1900 werd uitgezonden om mee te helpen de Bokseropstand in China neer te slaan met de horden van Attila de Hun. Hiermee muntte hij de benaming die Duitslands vijanden in twee wereldoorlogen zouden gebruiken voor de Duitsers: *huns*. Wilhelm stond elke dag om zes uur op om de staatszaken door te nemen, maar gooide officiële documenten en brieven vaak in de prullenbak. Andere zaken las hij vluchtig en voorzag hij van commentaar dat meestal van weinig competentie getuigde.

Ondanks Wilhelms houding is het moeilijk te zeggen dat hij de Eerste Wereldoorlog heeft opgezocht, hoewel hij ook weinig deed om deze te voorkomen. Duitsland was een alliantie aangegaan met Oostenrijk-Hongarije (de Tweebond) en Wilhelm moedigde het harde beleid van Wenen op de Balkan aan. Hij verklaarde na de moord op aartshertog Frans Ferdinand in Sarajevo op 28 juni 1914 dat de Oostenrijkers op de onvoorwaardelijke steun van Berlijn konden rekenen. Tijdens zijn zeilvakantie in Noorwegen in de weken die volgden escaleerde de Balkan-crisis tot een Europese oorlog waarbij Duitsland zich geconfronteerd zag met vijanden aan zowel de oost- als de westgrenzen. Tijdens de oorlog was hij opperbevelhebber (*Oberster Kriegsherr*) maar verloor al snel de controle over zijn land en zijn populariteit die trouwens toch al niet erg groot was. Na enkele van weinig competentie getuigende *Dienstbefehle* aan zijn commandanten 'bevrijdde' de Pruisische legertop Wilhelm van zijn verantwoordelijkheden en werd Duitsland vanaf toen feitelijk door een militaire junta bestuurd, bestaande uit Von Ludendorff, Von Moltke, Von Hindenburg en andere

hoofdzakelijk Pruisische opperbevelhebbers. De keizer had nog maar te brengen hoewel hij zelf meende nog altijd te regeren.

Toen de oorlog op zijn einde liep en de Duitse nederlaag duidelijk in zicht kwam, smeekte kanselier prins Max van Baden Wilhelm troonsafstand te doen om tenminste de monarchie te redden. De sociaal-democraten wilden van Duitsland een échte constitutionele monarchie maken, bij voorkeur onder een kleinzoon van de keizer (Wilhelms oudste zoon, kroonprins Wilhelm, was al even weinig geliefd als zijn vader). Wilhelm weigerde echter pertinent om af te treden en bezegelde hiermee dan ook het lot van de monarchie. In de Novemberrevolutie kondigde prins Max op 9 november 1918 het aftreden van de keizer aan. Wilhelm zag eindelijk in dat zijn positie hopeloos was geworden (de geallieerden wilden

hem zelfs arresteren als oorlogsmisdadiger) en koos tenslotte eieren voor zijn geld en ging in ballingschap in het neutrale Nederland. Hij liet korte tijd later 'enkele kleinoden' naar Nederland overkomen, persoonlijke bezittingen uit verschillende van zijn Duitse paleizen: genoeg voor 59 wagonladingen. Tot 1920 leefde hij in Amerongen, daarna tot zijn dood in Huis Doorn bij Utrecht. De Nederlands regering weigerde hem uit te leveren aan de geallieerden en hield vast aan haar neutraliteitspolitiek. De geallieerden waren te oorlogsmoe om een conflict hierover op de spits te drijven. Overigens wilde koningin Wilhelmina niets met de (in de verte nog aan de Oranjes verwante) ex-keizer te maken hebben, en heeft hem zover bekend nooit bezocht in zijn ballingsoord. Haar dochter Juliana en prins Hendrik bezochten hem wel enige malen. De ex-keizer hield zich voortaan bezig met houthakken en met het schrijven van zijn memoires. Na de dood van Augusta Victoria hertrouwde hij in 1922 met de weduwe prinses Hermine von Schönau-Carolath, geboren prinses Reuss oudere linie. In de jaren '30 had Wilhelm kortstondig de hoop dat de nazi's de monarchie zouden herstellen. Al snel zag hij in dat zij de in 1933 verworven macht niet zouden afstaan en zeker niet aan een schim uit het verleden. Toen de Duitse legers Nederland binnenvielen weigerde hij op het aanbod van de Engelsen in te gaan om bij hen te komen. Hij wilde niet nogmaals "weglopen". Daarbij, zo zou hij gezegd hebben, was hij te zeer aan Doorn gehecht geraakt. In 1940 zond hij een gelukstelegram naar Adolf Hitler in verband met diens zege in Frankrijk. De nazi's steunden hem echter nog steeds niet. Hij stierf op 4 juni 1941 in Doorn - de Duitse bezetters stonden op wacht voor de poorten. Zijn wens om op zijn begrafenis geen swastika's te tonen werd niet ingewilligd. Hitler liet een reusachtige krans bezorgen: de rouwlinten daaraan waren wel degelijk van een swastika voorzien. Hij werd in eerste instantie bijgezet in de kapel op het landgoed, een jaar later in een door hemzelf ontworpen mausoleum in Doorn. Zijn gebalsemde lichaam rust hier nog steeds (2006), maar zal overeenkomstig zijn eigen wens overgebracht worden naar Duitsland - wanneer dit weer een monarchie is.

Kinderen: Wilhelm en Augusta Victoria hadden zeven kinderen: Frederik Wilhelm Victor August Ernst (1882-1951), kroonprins, gehuwd met Cecilia, dochter van Frederik Frans III van Mecklenburg-Schwerin ; Wilhelm Eitel Frederik "Eitel Fritz" Christiaan Karel (1883-1942), tegenstander van Hitler, gehuwd met Sophie Charlotte, dochter van Frederik August van Oldenburg ; Adalbert Ferdinand Berengar Victor (1884-1948) ; August Wilhelm "Auwi" Hendrik Gunther Victor (1887-1949), NSDAP-lid, SA-Obergruppenführer ; Oscar Karel Gustaaf Adolf (1888-1958), militair, gehuwd met Ina Marie gravin von Bassewitz ; Joachim Frans Humbert (1890-1920), gehuwd met Marie van Anhalt, pleegde in 1920 zelfmoord ; Victoria Louise Adelheid Mathilde Charlotte (1892-1980), gehuwd met Ernst August van Brunswijk.

Wilhelm I
(1797-1888)
Koning van
Pruisen 1861-1888
Duits Keizer
1871-1888

Friedrich III
(1831-1888)
Duits Keizer 1888
Gehuwd met Victoria
van Engeland

Wilhelm II
(1859-1941)
Duits Keizer 1888-1918
Gehuwd met
1. Augusta Victoria
Van Sleeswijk-Holstein
2. Hermine van Reusz

Bronnen

Internet: Wikipedia

Wilhelm II, banneling in Doorn, J.A. de Jonge